

Jednoho odpoledne letos na jaře přistoupila jistá bělovlasá dáma k bělovlasému muži, pronesla své jméno a natáhla ruku k seznámení. Muž rovněž natáhl ruku, dotkl se té její a omdlel. „Chtěl něco říct, ale nedostal ze sebe ani slovo. Sesunul se dozadu na židli, zbledl a nespadol na zem jenom proto, že se mě držel,“ popsala žena scénu později v rozhovoru s novináři. „Takhle jsem si to opravdu nepředstavovala,“ dodala s jistým pobavením, „odrovnala jsem nácka. Jenže v tu chvíli to žádný nacistička nebyl, jenom starý muž, který omdlel, a já jsem se ho pokoušela zachytit.“

„Odrovnat nácka“ nebyl záměr, se kterým Eva Korová k Oskaru Gröningovi přistoupila. Scéna se odehrála v soudní síni v malebném německém městečku Lüneburg a paní Eva přišla panu Oskarovi nabídnout smíření. Napoprvé to nevyšlo, bývalý nacistička Gröning setkání neustál. Teprve když za ním jednaosmdesátiletá dáma zšla na konci procesu podruhé, vznikla téměř neuvěřitelná fotografie. Ona v modrém kostýmku, on v pečlivě vyžehlené bílé košili a vestě. Ona bývalá vězeňkyně koncentračního tábora v Osvětimi, on čtyřiaředesátiletý bývalý esesák s působností tamtéž. Na zmíněném obrázku se k sobě sklánějí, drží se za ruce a Gröning paní Korovou dokonce jemně líbá na tvář. „Vím, že mě za tuhle fotku budou mnozí kritizovat,“ komentovala setkání paní Korová, „ale aťsi.“

Obyčejný mladík. (Oskar Gröning v Osvětimi)

Letošní soud s Oskarem Gröningem je dost možná poslední proces s nacistickým zločincem vůbec. Není už v podstatě koho soudit, i Gröning se blíží konci života, a když byl před dvěma týdny odsouzen ke čtyřem letům vězení, blíží se to v jeho případě doživotnímu trestu. Bývalý příslušník SS se podle německého soudu podílel na vraždě 300 tisíc Židů. Jeho příběh je přitom nečekaně typický.

Naštvaný filatelista

Oskar Gröning vyrůstal v rodině zapáleného německého vlastence poníženého přístupem, jakým mocnosti potrestaly Německo po první světové válce. Otec se stal členem radikální organizace Stahlhelm a malý Oskar ve třicátých letech jaksi přirozeně vstoupil do její mládežnické odnože. Když přišli k moci nacisté, přestoupil do Hitlerjugend, později si podal žádost o vstup do SS, což mu k překvapení otce navzdory jeho chabé tělesné konstituci vyšlo. Protože pracoval v bance, skončil nakonec v roce 1942 jako účetní právě ve vyhlazovacím táboře Osvětim – měl tam za úkol přepočítávat hotovost zabavenou na rampě Židům vyselektovaným do plynových komor a vést účetní záznamy.

Gröningovi se v Osvětimi celkem líbilo, žil tam relativně pohodlný život se zvláštními přiděly, spoustou zabaveného alkoholu, kinem a dalším nočním životem, a přitom současně stranou od vraždění a plynových komor. Hned zpočátku byl na rampě svědkem toho, jak se brutální dozorcí vyrovnali s pláčem opuštěného dítěte tak, že jím mrštili na korbu, a když plakat nepřestalo, rozmlátili mu hlavu o postranici. Gröning si šel stěžovat nadřízeným, řekl jim, že „pokud mají být Židé vyhlazeni, je to potřeba dělat v jistém rámci“, byl ale ujištěn, že se jednalo o výjimečný excés. Kromě toho složil přísahu, takže jeho žádosti o přeložení, vznesené ve zděšenosti z toho, čeho byl svědkem, nemůže být vyhověno.

Gröning tedy zůstal a podle vlastních vzpomínek si nedělal a nemohl dělat iluze o tom, co se v lágru děje. Jednou byl vyrušen z alkoholického večírku poplachem způsobeným útekem skupiny vězňů. Vězni byli pochyťáni, účetní se ale místo do postele vydal směrem k plynovým komorám a byl svědkem, když dozorcí do plynové komory vpustili otravné látky. Z domku se prý ozýval hluk, který z tlumeného nářku přešel v zoufalý řev a pak zase přestal. Netrvalo to příliš dlouho.

Důležité je, že tohle všechno víme od samotného Gröninga. Na konci války z lágru na vlastní žádost odešel na frontu, byl zajat a ocitl se v zajateckém táboře v Británii. V roce 1946 jako napravený nepřítel putoval po Skotsku s pěveckým sborem a udivoval Skoty citlivým přednesem německých i anglických písní. O rok později se vrátil do Německa k rodině, a protože nemohl jako bývalý člen SS pracovat v bance, nastoupil do skláren, kde se nakonec, krok za krokem, pracoval do funkce vedoucího personálního oddělení. Opět si připomeňme, že nikde nevidíme žádný pokus vytvořit si falešnou identitu nebo se skrývat. Je pravda, že Gröning o své minulosti nemluvil rád ani v rodinném kruhu, a když jednou při jídle padla zmínka o Osvětimi, ztropil prý značnou scénu. Tchán ani manželka tedy o jeho minulosti dál nemluví a tím všechno skončilo.

Zvrat nastal ve filatelistickém kroužku zhruba 40 let po válce. Gröning se dal na jedné schůzi náhodou do řeči s popíračem holocaustu, který mu později poslal svůj pamflet. Gröning si jej přečetl, něco se v něm hnulo a poslal ho opoznámkovaný zpátky – jeho vzkaz by se dal shrnout